

Kvinnlig representation och jämställdhet i Rwanda

En fallstudie om kvinnlig representation och dess påverkan på
jämställdhet i Rwanda

Abstract

Rwanda är det land i världen som har störst andel kvinnor i sitt parlament, hela 61,3 procent. I denna uppsats kommer det således undersökas varför Rwanda har denna stora andel kvinnor i parlamentet och om detta påverkar jämställdheten i landet. Undersökningen använder Hanna Pitkins fyra dimensioner om representation som teoretiskt ramverk. Metoden som brukas är en fallstudie med processpåring som strategi. Metoden möjliggör att vi utförligt kan gå tillbaka i Rwandas historia och därmed få en större förståelse för kvinnorepresentationen och jämställdheten. Materialet omfattar främst vetenskapliga artiklar och kompletterande statistik.

Avslutningsvis detekteras det formativa momentet i Rwandas händelseförlopp att vara folkmordet, medan spårbundenheten handlar om Rwandas lagstiftning från 2003 som verkställde att minst 30 procent av representanterna i beslutsfattande organ ska tillhöra kvinnor. Pitkins teori förklarar hur den kvinnliga representationen kunnat verkställas och rättfärdigas. Studien kommer inte fram till någon kausal mekanism som visar att kvinnorepresentationen påverkat jämställdheten.

Nyckelord: Rwanda, kvinnlig representation, jämställdhet, Hanna Pitkin, Folkmord

Antal ord: 6711

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
1.1 Problemformulering och syfte.....	3
1.2 Frågeställning.....	3
1.3 Definitioner.....	4
1.4 Disposition och avgränsningar.....	4
2 Teori.....	6
2.1 Formell representation (Formal representation).....	7
2.2 Beskrivande representation (Descriptive representation).....	8
2.3 Symbolisk representation (Symbolic representation).....	9
2.4 Substantiell representation (Substantive representation).....	9
3 Metod.....	11
3.1 Processpåring.....	11
3.2 Material.....	12
4 Analys.....	14
4.1 Processpåring av händelseförloppet.....	14
4.2 Applicering av teorin.....	18
5 Slutsatser och diskussion.....	22
6 Referenslista.....	24

1 Inledning

I kommande avsnitt ska vi redogöra för syftet med denna uppsats samt precisera frågeställningen. Fortsättningsvis kommer vi att definiera begreppet jämställdhet eftersom det är ett betydande begrepp för denna text. Slutligen kommer vi att återge dispositionen och textens avgränsningar.

1.1 Problemformulering och syfte

FN har en konvention från 1970-talet som handlar om att alla medborgare i ett samhälle ska erhålla samma rättigheter och chanser att kunna bli invalda till beslutsfattande organ, oberoende av ens kön. Trots att denna konvention infördes för drygt 50 år sedan har den fortfarande inte uppfyllts i stora delar av världen (Wide 2006, s. 1-2). Ett unikt fall är däremot landet Rwanda. Rwanda är det land i världen som har högst andel kvinnor i sitt parlament, nämligen 61,3 procent i deras andra kammare (UN news 2023). I genomsnitt erhåller kvinnor endast 26,5 procent av platserna i världens parlament (UN women, 2023). Det finns forskning som tyder på att kvinnlig representation förändrar politiska utfall. Dock är det svårt att detektera förändrat politiskt resultat till den ökade kvinnliga representationen. Det argument som används för att öka antalet kvinnor i parlamentet handlar oftast om att det är mer rättvist, men även har det hävdats att kvinnor har ett annat förhållningssätt till politik och att deras inflytande leder till andra politiska prioriteringar och lagstiftningar (Devlin & Elgie, 2008, s. 237). Med denna fakta som grund är det därför av intresse att undersöka hur Rwanda har blivit det land med flest kvinnliga representanter i sitt parlament. Vidare väcker det även vår nyfikenhet att undersöka om detta har påverkat jämställdheten i landet, med tanke på deras politiska jämställdhet i parlamentet.

1.2 Frågeställning

Varför är Rwanda det land i världen med högst kvinnlig representation i sitt parlament och har detta påverkat jämställdheten i landet?

1.3 Definitioner

För att definiera jämställdhet kommer vi använda oss av UNICEFs definition på begreppet. Nämligen: "[...] women, men, girls and boys must enjoy equal rights, resources, opportunities and protections." (UNICEF 2019). Alltså att människan, oavsett kön, ska ha lika rättigheter, resurser, möjligheter och skydd (UNICEF 2019). Eftersom vi använder en tämligen bred definition kommer vi att fördjupa definitionen genom att sammanlänka den med FNs gender inequality index, GII. GII är ett mått på ojämställdhet mellan könen, som fokuserar på tre dimensioner: reproduktiv hälsa, egenmakt och arbetsmarknad. Den reproduktiva hälsan mäts genom en mödradödlighetskvot, antal tonåringar som föder barn samt ett index för kvinnlig reproduktiv hälsa. Vidare mäter egenmakt hur stor andel av befolkningen som har gymnasieutbildning samt andel manliga och kvinnliga platser i parlamenten. Slutligen mäter arbetsmarknaden hur stor del av arbetsmarknaden som består av män och kvinnor. Ett lågt GII-värde indikerar hög jämställdhet och ett högt GII-värde indikerar låg jämställdhet, alltså när ett land är nära noll innebär detta att män och kvinnor presterar lika i de kriterier som har mätts. Indexet sträcker sig från 1990 till 2021 (UNDP 2021). Indexet mäter värden som är lika UNICEFs benämning på jämställdhet med skillnaden att UNICEFs benämning handlar om att könen ska ha lika möjligheter och GII mäter hur det faktiskt ser ut i verkligheten.

På grund av möjligheten att kunna följa Rwanda under en lång tid samt att indexet mäter värden som liknar UNICEFs benämning på jämställdhet anser vi att det är ett gynnsamt index för denna uppsats. Dock hade det varit intressant att se hur GII såg ut även innan 1990 men eftersom den kvinnliga representationen var förhållandevis låg 1990, 18 procent (UN women 2018), är det mest relevant att se hur värdet har förändrats därefter.

1.4 Disposition och avgränsningar

I nästa kapitel kommer vi att introducera vår teori och sedermera vår metod. Därefter presenterar vi vår analys där vi genomför själva metoden, processpåring, för att sedan sammankoppla vår teori med det vi får fram av processpåringen. Vi avslutar sedan texten med en slutsats och en diskussion kring analysen för att tydliggöra det vi kommer fram till och för att få fram några slutgiltiga kommentarer. Vår referenslista går att hitta längst ner i uppsatsen, där är det möjligt att se samtliga källor som har brukats i vår studie.

I vår analys inleder vi med att beskriva hur Rwanda ser ut idag och sedan går vi bakåt i tiden för att urskilja händelser som kan ha legat till grund för hur den kvinnliga representationen och jämställdheten ser ut idag. Det finns många händelser som har påverkat Rwanda och därför har vi endast valt ut de mest relevanta för vår frågeställning. Vi kom därför fram till att tidsperioden från 2021 och tillbaka till perioden då Rwanda koloniserades av Belgien (NE 2021) är mest betydelsefull. Tiden vi har avgränsat oss till är således 1919-2021. Anledningen till varför vi valde att stanna vid 2021 är för att indexet vi använder oss av endast har data fram tills dess.

Vi har valt att inte göra en jämförande studie, utan endast göra en studie om Rwanda eftersom det är ett unikt land som vi vill få en djupare förståelse för. Många andra studier som vi har läst gör ofta en jämförande undersökning mellan olika länder i Afrika. Därför tänkte vi att det skulle vara av intresse att djupdyka in i Rwanda och på så sätt kunna förstå detta unika fall och varför det ser ut som det gör idag. Vidare breddade vi vår vy från att endast undersöka kvinnlig representation till att även undersöka om det har påverkat jämställdheten i landet.

2 Teori

I denna del kommer vi gå igenom det teoretiska ramverket som studien använder sig av för att kunna få djupare förståelse kring Rwandas kvinnliga representation och om detta har påverkat jämställdheten i landet. Det teoretiska ramverket till denna uppsats är därmed Hanna Pitkins fyra dimensioner av representation. Dessa dimensioner består av formell, beskrivande, substantiell och symbolisk representation. Den formella fokuserar på valsystemet, beskrivande fokuserar på den kvinnliga närvaron numeriskt, substantiell fokuserar på den politiska lyhördheten och symbolisk representation fokuserar på det institutionella förtroendet (Pitkin 1967, s. 11).

Pitkins första antagande om representation är att det har en identifierbar betydelse och kan appliceras på olika kontrollerade och upptäckbara sätt, i olika sammanhang. Det är ett mycket komplext begrepp som inte har förändrats mycket i sin grundläggande mening sedan 1600-talet. Detta gör det viktigt att konceptualisera begreppet, vilket Pitkin gör genom att enkelt definiera politisk representation som att "[...] making present again" (Pitkin 1967, s. 8), vilket översätts till svenska som att göra närvarande igen. Denna definition baseras på aktiviteten att föra medborgarnas röster och åsikter, samt det som finns i det offentliga beslutsfattandet. Politisk representation uppstår när politiska aktörer talar, förespråkar, symboliserar och agerar för andras räkning i den politiska arenan. Politisk representation är med andra ord en form av politiskt bistånd (Pitkin 1967, s. 8-9). Vi har valt denna teori på grund av att den visar på komplexitet och kategoriserar representation på ett utvecklat sätt, som i sin tur kan utveckla vår studie. Teorin vidgar ens vyer för begreppet representation, vilket kan leda till ett brett perspektiv kopplat till vår frågeställning. I sin bok om representation, fokuserar inte Pitkin på representation för att främja kvinnor i beslutsfattande församlingar, utan det är snarare en mer objektiv teori för representation som vi sedan kan applicera på Rwanda.

Det är ändå möjligt att kritisera Pitkins fyra dimensioner av representation eftersom de är tänkta att kunna integrera med varandra för att tillsammans bilda representation. Oftast behandlas de fyra dimensionerna separat, vilket kan förändra ens resultat vid olika användning av Pitkins teori. Dessutom konflikterar den beskrivande och den substantiella

representationen, då substantiella representationen fokuserar på *vad* som representeras, medan den beskrivande tynger på *vem* som representerar *vem*. Det är möjligt att tänka sig att det ska finnas en kritisk massa för att uppfylla den beskrivande representationen, vilket i detta fall skulle indikera på fler kvinnor i beslutsfattande organ, som i sin tur skulle leda till utökad substantiell representation genom att mer beslutsfattande belyser kvinnors intressen. Detta skapar fokus på *vem* som representerar *vad* och ett komplicerat förhållande mellan beskrivande och substantiell representation, vilket tar bort fokus på *hur* representationen tar plats.

2.1 Formell representation (Formal representation)

Det formella perspektivet utgår från två undergrupper, auktoritär representation och ansvarig representation. Auktoritär representation beskriver en representant som någon som har blivit auktoriserad till att få agera. Vid val sker överföring av auktoritet till de valda representanterna under en tidsperiod. Överföringen sker genom att individer godkänner representanter, vilket gör att individerna förlorar vissa delar av sina rättigheter för att representanten istället förvaltar deras rättigheter. Representanten har fått rätten att kunna agera vilket hen inte haft tidigare, vilket gör de representerade ansvariga för konsekvenserna av hens agerande som om de hade gjort det själva. Det auktoriserade perspektivet är i förmån för representanten eftersom representanten fått utökade rättigheter samtidigt som hens ansvar minskat medan de som blir representerade fått nytt ansvar och gett upp vissa rättigheter. Pitkin kritiserar detta förhållningssättet på representation eftersom det klagör representation, men inte hur representationen kan vara mer rätt eller fel, därför att detta kan existera i likväl en demokrati som i en diktatur (Pitkin 1967, s. 38-51).

Följaktligen innebär en representant för en ansvarsutkrävande teoretiker någon som ska hållas ansvarig samt som någon som måste svara för en annan för vad hen gör. Representanten måste svara för personerna hen representerar. Utifrån detta finns det en tydlig skillnad mellan det auktoritära och det ansvarsutkrävande perspektivet eftersom enligt det auktoritära frias representanten från ansvaret, medan det utifrån ansvarsperspektivet tillkommer nya skyldigheter (Pitkin 1967, s. 55).

Det formella perspektivet fokuserar följaktligen på formaliteter av relationen mellan representanten och den som blir representerad. Perspektivet definierar även representation i form av en transaktion som sker i början eller innan själva representationen börjar. I demokratier avgörs därmed transaktionen genom politiska val. Det går att tala om representantens begränsningar i deras uppförande och handlande, som baseras på deras befogenheter inom deras auktoritet. Om representanten går utanför hens begränsningar leder detta till att hen inte längre representerar. Det finns inget som är bra eller dålig representation, utan det finns endast att hen antingen representerar eller inte. Det finns inget som är specifikt eller plikter för en representant, utan allt som görs inom auktoritetens gränser är representation (Pitkin 1967, s. 38-51).

2.2 Beskrivande representation (Descriptive representation)

Beskrivande representation har en helt annan syn på representation än den formella representationen. Kortfattat handlar den beskrivande representationen om att den beslutande församlingen ska efterlikna hela befolkningen som de representerar. Detta innebär exempelvis att de ska representera alla oavsett klass, kön eller ålder. Representationen beror på representantens karakteristiska drag, vilket innebär att det handlar om hur representanten är och inte vad hen gör. Representanten står upp för de som hen representerar och agerar inte för sina väljare. Detta är utvecklat bland företrädare för proportionell representation som vill med matematisk precision säkra representationen. Syftet med den proportionella representationen är att alla olika grupper i befolkningen ska få synas och bli lyssnade på. I och med detta har alla medborgare rätt att delta i de politiska överläggningarna för att kunna följa och delta i debatterna. Detta har i sin tur lett till kritik att om flertalet åsikter lyfts fram, kan det få konsekvenser som politisk splittring i landet som följaktligen kan påverka den politiska stabiliteten negativt. Men det främsta som den proportionella representationen företräder är det som den beskrivande representationen också företräder, vilket är att representation innebär att representanterna ska reflektera befolkningen i samhället (Pitkin 1967, s. 60-65).

Å ena sidan är det problematiskt eftersom det är svårt att uppnå en representation som speglar hela befolkningen exakt, å andra sidan kan den beskrivande representationen ses som ett ideal att försöka efterlikna. Avslutningsvis fokuserar den beskrivande representationen på att

representanter ska förmedla information snarare än att faktiskt själva agera eller själva komma med kreativa aktiviteter (Pitkin 1967, s. 88-90).

2.3 Symbolisk representation (Symbolic representation)

Symboler representerar och ger uttryck för olika företeelser. Symbolisk representation ser representation som en typ av symbolisering, exempelvis kan människor ses som symboler, som en kung i en monarki kan representera ett land liksom en flagga hade kunnat göra. En företeelse kan både vara en symbol och representera något samtidigt. Symboler är inte en källa för information för att kunna dra slutsatser, utan symboler kan generera känslor och skapandet av känslor. Det som händer med en symbolisk figur är avsedd att hända till referenten också. Det som konstituerar en symbol är medborgares attityder och tron på symbolens värde (Pitkin 1967, s. 92-100).

För att skapa en symbol krävs det att arbeta med människors synsätt och tankesätt för att kunna få dem att acceptera symbolen. Befolkningen behöver därmed acceptera och tro att den politiska ledaren representerar dem. Den viktiga aktiviteten blir därmed att få befolkningen att tro på symbolen och acceptera deras politiska ledare som deras symboliska representanter. Ytterligare argumenterar vissa att för att en symbol ska kunna existera krävs det att en tredje part anser att den representerar. Ett extremt perspektiv är att fascistiska politiska ledare kan tvinga befolkningen att justera sig efter ledaren och därmed tvinga dem att se honom som en symbol. Medan i demokratier kan acceptans och förtroende för ledarens symbolik framkallas med hjälp av val. Att befolkningen ska kunna acceptera och få förtroende för den politiska ledaren beror på omständigheterna och tidpunkten. Den symboliska representationen har problematiken att det är svårt att resonera för en symbol på grund av att symbolen reflekterar känslor, vilket i sin tur gör det är svårt att detektera felaktig representation (Pitkin 1967, s. 100-111).

2.4 Substantiell representation (Substantive representation)

Substantiell representation handlar om representanternas begränsningar och det som förväntas av en representant. Det förklarar hur och vad en representant gör för någonting (Pitkin 1967, s. 142-143). I substantiell representation ska representanten agera för

befolkningen som representerar intressen. För att tydliggöra detta innebär det att den substantiella representationen blir bättre om representanterna är mer lyhörda för deras medborgare och deras behov. Innebörden av detta blir att om en representant i den beslutande församlingen skulle agera mot befolkningens vilja skulle detta leda till att representanten slutar ses som en representant. Enligt substantiell representation är det inte nödvändigtvis viktigt att representanten har samma etnicitet, ekonomi eller kön, eftersom det väsentliga är hur representanten faktiskt handlar för dessa grupper och deras intressen (Pitkin 1967, s. 111-115).

3 Metod

I del tre ska vi gå igenom undersökningens val av metod samt materialet som har använts. Dessutom kommer metoden och materialet i följande stycken att förklaras och en diskussion kring varför vi valt den specifika metoden och materialet samt huruvida det finns för- och nackdelar med metoden och materialet som använts för studien.

3.1 Processpåring

För att på bästa sätt kunna svara på vår frågeställning har vi valt att göra en fallstudie och då med processpåring som strategi. Vår undersökning är en inomfallsstudie då vi eftersträvar att finna orsakerna till det som har skett, snarare än att analysera utfallet. Vårt mål är att i detalj beskriva händelseförloppet av Rwandas historia och utveckling för att försöka hitta förklaringar till varför landet har hög kvinnlig representation i parlamentet och om detta har påverkat landets jämställdhet. Vårt utfall och den beroende variabeln är redan allmänt känt, att Rwanda är det land med högst andel kvinnor i sitt parlament, vilket är vanligt vid processpåring. Det kommer således vara fokus på händelseförloppet och inte utfallet. Genom att djupdyka in i händelseprocessen är det möjligt att se vad det är som kan ha lett till utfallet och på så sätt kunna hitta den oberoende variabeln. Med hjälp av processpåring kommer vi troligen kunna hitta och verifiera kausala mekanismer som i sin tur kan koppla samman orsaker med konsekvenser (Esaiasson et al. 2017, s. 129-130).

Fortsättningsvis tänker vi inleda med att undersöka de händelser som är nära i tid till utfallet och sedan arbeta oss tillbaka i tiden tills vi hittar något givande. Vidare undersöker vi formativa moment, vilket innebär att vi fokuserar på vissa särskilda händelser i historien, som har en väsentlig betydelse för händelseförloppet som i sin tur leder till utfallet. Därtill ska vi se huruvida vi kan hitta en spårbundenhet, som innebär att det vid ett skeende i samhällsprocessen blir självklart vad utfallet blir och att resten av tiden fram till utfallet är begripligt (Esaiasson et al. 2017, s. 130).

Genom att omkonstruera det faktiska materialet som samlats in kan vi identifiera strukturella faktorer och politiska beslut som påverkar förändringen. Detta gör det möjligt att synliggöra och placera dem tillsammans med studiens teori för att kunna analysera resultatet.

Processpåring kommer underlätta för oss att få en översiktlig bild av hela processen, som har lett fram till utfallet och det ger oss en förståelse för hur de olika stegen har påverkat varandra. Emellertid är processpåring en metod som kan vara tidskrävande och kräva mycket material, vilket är negativt för oss som inte har särskilt mycket tid för att utföra denna studie. Ytterligare en nackdel med processpåring är att metoden inte är lämpad för att generalisera våra resultat till andra situationer eller kontexter. Det kan därför vara svårt att dra övergripande slutsatser eller applicera resultat från processpåring på andra liknande processer. Trots dessa nackdelar anser vi att processpåring är en fördelaktig metod för oss att använda då den kommer att hjälpa oss att kunna besvara vår frågeställning på bästa sätt.

3.2 Material

Vårt huvudsakliga material består av vetenskapliga artiklar med anknytning till Rwanda. Dessa artiklar är huvudsakligen andrahandskällor, vilket kan påverka källans trovärdighet. Dock har vi noga valt ut källorna och granskat materialet som författarna till artiklarna har använt för att säkerställa att källorna är tillförlitliga. Sedan kompletterar vi med statistik för att belysa jämställdheten med hjälp av Gender Inequality Index (GII) från FNs utvecklingsprogram. Fortsättningsvis består materialet till vår teori av boken ”The concept of representation” av Hanna Pitkins, som är skaparen av teorin. Fortsättningsvis har vi även tittat på Rwandas lagar och detta har vi gjort på hemsidan ”Rwanda Law Reform Commission”, som är ett oberoende statligt organ med syfte att granska och säkerställa Rwandas lagar.

I och med processpåringen har vi fått möjlighet att göra en genomgripande analys kring Rwandas historia och kunnat samla in en hel del material. I samband med att vi letat efter materialet har vi kunnat jämföra och säkerställa äktheten hos de källor vi valt att använda. Genom att vi har sett liknande resultat hos olika källor har det varit möjligt att minska risken för att vissa källor skulle vara beroende och tendentiösa. Dock använder vi en del sekundärkällor vilket kan ses som problematiskt eftersom det är mindre riskabelt med förstahandskällor där källan är närmare händelseförloppet. Dessutom följer vi ett händelseförlopp som sträcker sig över 100 år, men vår äldsta källa för händelseförloppet är från 2005. Detta innebär att våra källor är nedtecknade väsentligt mycket senare än händelserna, vilket då gör det möjligt att kritisera våra källor för avsaknad av samtidighet.

För att försvara vårt källmaterial är det som sagt en del sekundärkällor, vilket innebär att de baseras ytterligare på annat material som i sin tur är närmare händelseförloppet i tid, vilket förbättrar samtidigheten. I slutändan är det vi, med vår egen bedömning, som valt ut de källor som vi anser vara trovärdiga till studien (Esaiasson et al. 2017, s.291-295).

4 Analys

I kommande avsnitt kommer vi redogöra för informationen vi har fått fram genom nyttjandet av vår metod, processpåring. Avslutningsvis applicerar vi vår teori på informationen för att koppla samman de två delarna med varandra.

4.1 Processpåring av händelseförloppet

För att besvara vår frågeställning har vi valt att granska Rwandas lagar för att se om dessa påverkar den kvinnliga representationen. Rwanda tillämpade en ny konstitution 2003 och införde då ett tvåkammerssystem och en ny konstitution. Den tionde artikeln i konstitutionen handlar om fundamentala principer och där framgår det att 30 procent av alla platser i beslutsfattande organ ska innehas av kvinnor, en typ av kvoteringsystem infördes således (RLRC 2015). Idag består Rwandas första kammare av 61,3 procent kvinnor och den andra kammaren består av 34,6 procent. Detta förklarar dock inte varför Rwanda är det land i världen som har högst representation av kvinnor i sitt parlament (UN news, 2023). Redan 2021 bestod parlamentet av 55,7 procent kvinnor (UNDP 2021).

Genom att läsa vidare i Rwandas konstitution finns det andra intressanta lagar som kan påverka jämställdheten. Exempelvis framgår det i artikel 30 att alla individer oavsett kön eller etnicitet ska ha rätt till lika lön för samma arbete utan risk för diskriminering (RLRC 2015). Kvinnorörelsen som tog fart i Rwanda efter folkmordet av folkgruppen tutsier bidrog till att jämställdhet kom upp på den politiska agendan och flera lagar som gynnar jämställdhet stiftades. Exempelvis stiftades en lag 1999 gällande arv av mark som betydde att kvinnor och män fick likvärdiga förutsättningar att ärva mark. Fortsättningsvis stiftades en ny lag 2009 som tydliggjorde vad som ska definieras som könsbaserat våld och hårdare straff infördes för denna typ av våld (Debusscher & Ansoms 2013, s. 1115). Dessa lagändringar kan man konstatera är försök till att öka jämställdheten då de alla bidrar till att UNICEFs definition på jämställdhet kan uppnås, eftersom de står för att alla människor, oavsett kön, ska ha lika rättigheter, resurser, möjligheter och skydd (UNICEF 2019). Vidare har regeringen implementerat en nationell genuspolitik som startade år 2004. Denna genuspolitik uppdateras kontinuerligt och konkretiseras genom nya strategier vart tredje år (Debusscher & Ansoms 2013, s. 1118).

En förklaring till varför kvinnors rättigheter plötsligt ansågs vara viktiga kan vara för att könsrollerna i samhället förändrades som ett resultat av folkmordet. Vid folkmordets slut, 1994, bestod Rwandas befolkning nästan av 70 procent kvinnor då männen antingen dödats, fängslats eller tvingats fly ut ur landet. Detta ledde till att kvinnorna tvingades ta över mycket av arbetet som männen tidigare haft och typiska manliga uppgifter sågs inte längre som typiskt manliga. Rwandas könsroller förändrades därmed markant. Ytterligare en faktor för det ökande intresset för kvinnors rättigheter kan vara att kvinnorörelsen i Rwanda tog fart. Kvinnorörelsen var en betydande faktor till att diverse kvinnofrämjande lagar stiftades (Debusscher & Ansoms 2013, s. 1115).

Rwanda hade 1990 ett GII-värde på 0.587 och detta värde har sedan sjunkit till 0,388 år 2021. Detta värde tyder på att jämställdheten har förbättrats i landet under den mätta perioden eftersom värdet har sjunkit (UNDP 2021). Vidare till den politiska agendan har genusfrågor varit en del av agendan sedan den parlamentariska politiken började 1994, och efter 2003 visar det sig att kvinnofrågor oftare tas upp och är lättare att framföra. Detta är som konsekvens av lagstiftningen om att parlamentet ska bestå av minst 30 procent kvinnor. Ytterligare har genusagendan blivit mer garanterad på grund av det ökade antalet kvinnor i parlamentet och för att det i den politiska kulturen i Rwanda finns en kvinnsolidaritet bland representanterna. Dock är det svårt att se en förändring på de politiska utfallen i samband med det ökade antalet kvinnor i Rwandas parlament. Detta stämmer överens med tidigare forskning som visat på att politiska utfall är svårt att förändra genom könsfördelning. Dessutom antogs en del av de viktigaste lagarna för kvinnors ställning i samhället före den stora ökningen av kvinnor i parlamentet förekom, med undantag för de lagar om könsrelaterat våld. Det dominerande partiet, RPF, har visat på engagemang för jämställdhet och främjande av kvinnor, vilket kan vara en förklaring till den fördelaktiga lagstiftningen för kvinnor. Därtill har det ökande antalet kvinnor i parlamentet lett till förändringar i den politiska kulturen i Rwandas parlament och den arbetsrelationen mellan dess manliga och kvinnliga representanter skulle ha varit svår att införa genom dekret. Det var resultatet av en normaliseringsprocess till följd av det ökade antalet kvinnor i parlamentet (Devlin & Elgie 2008, s. 251-252).

Vidare styrs Rwanda övervägande av partiet Rwandan Patriotic Front (RPF). I november 1994 träffades övergångsregeringen för att starta den parlamentariska politiken igen. Detta slutade med valet 2003 där RPF vann 33 av 53 platser. Detta val blev kritiserat av bland annat Europeiska Unionen på grund av brist för att vara ett fritt och rättvist val. Landet ses som auktoritärt och Rwanda ses sällan som en demokrati på grund av att Rwanda inte ses som ett fritt land (Devlin & Elgie 2008, s. 241-242). Denna fakta är taget av en artikel från 2008 så det går att ifrågasätta om informationen fortfarande är korrekt. Emellertid har regeringskansliet genomfört en rapport om Rwanda 2019 där denna information bekräftas. Där framgår det att det finns svårigheter att driva opinion samt att press- och yttrandefrihet är begränsat. Dessutom hämmas kvinnors möjligheter att nyttja de mänskliga rättigheterna som ett resultat av stereotypa könsroller om vad kvinnor bör göra och hur de bör vara (Regeringskansliet 2019).

Det finns flera aktiva kvinnogrupper i Rwanda, även om Rwanda kan vara ett auktoritärt samhälle, är det ett där kvinnor har en betydande och aktiv närvaro, där kvinnors representation i det rwandiska parlamentet har ökat snabbt (Devlin & Elgie 2008, s. 242). 1994 var det 17,1 procent kvinnor i parlamentet, 2000 ökade det till 25,7 procent kvinnor, under 2003 med den nya konstitutionen skyddades 30 procent av alla platser i beslutsfattande till kvinnor, vilket slutade med att 45 procent av representanterna i parlamentet bestod av kvinnor det året (UNDP 2021).

Folkmordet i Rwanda bidrog inte endast till att nya jämställdhetslagar infördes, utan även lagar relaterade till folkmordet. I tionde artikeln i konstitutionen om landets fundamentala principer står det bland annat att man ska förhindra och straffa brott såsom folkmord, samtidigt som man ska verka för att folkmord inte ska förnekas. Försättningsvis återfinns det i konstitutionen att diskriminering baserat på etnicitet ska elimineras. Vidare uppkom en lag i den nya konstitutionen som innebar ett förbud mot att bruka termerna hutu, tutsi och twa i offentliga sammanhang (RLRC 2015) då dessa tidigare varit mittpunkt för folkmordet. Dessa tre termer är de tre folkgrupper som finns i Rwanda men då twa endast utgör 1 procent av befolkningen kommer denna folkgrupp inte vara en del av denna uppsats (Hintjens 2008, s. 16). Då mycket förändrades i Rwanda efter folkmordet ska vi nu gå in lite närmre på vad folkmordet verkligen innebar för landet.

Folkmordet i Rwanda startade den fjärde april 1994, samma kväll som landets president dödades genom att planet han befann sig på besköts. Den Rwandiska patriotiska fronten fick skulden och därmed beordrades det att den tutsiska folkgruppen skulle dödas, då RPF bestod av tutsier. Detta var starten på ett tre månader långt folkmord där omkring 800 000 människor dog (Smeulers & Hoex 2010, s. 435). Männerna var framförallt de som mördarna riktade in sig på och kvinnorna utsattes istället ofta för våldtäkter och sexuella övergrepp, vilket ofta resulterade i HIV-infektioner (Debusscher & Ansoms 2013, s. 1115). Under folkmordet radikaliserades olika grupper för att döda tutsierna. Vissa grupper mördade på grund av ett starkt hat mot tutsier som hade eskalerat under de gångna åren. Många människor deltog på uppdrag av regeringen, då det sades att tutsierna hade dödat deras president och de ansåg alltså att det var det rätta att göra, att de skyddade sitt land. Försättningsvis deltog många eftersom de kände en rädsla för att annars själva bli dödade. Ett stort antal hutuer som hade koppling till tutsierna deltog av rädsla för att inte själva förknippas med folkgruppen, exempelvis om en familjemedlem var tutsier. Personer med koppling till tutsier riskerade alltså att själva dödas om de inte deltog (Smeulers & Hoex 2010, s. 444-446).

Starten på folkmordet kan tros vara inbördeskriget som utspelade sig mellan 1990-1994. Inbördeskriget började med att Rwandas patriotiska front (RPF), som leddes av tutsier på flykt, invaderade landet. Inbördeskriget ledde till ytterligare hat och förakt mellan grupperna och den hutuiska eliten använde tutsiernas invasion som ett motiv för att påbörja folkmordet några år senare (Jean 2007, s. 5).

Hur uppstod då detta hat mellan folkgrupperna Hutu och Tutsi från första början? En förklaring kan vara att Belgien införde identitetskort där innehavarens folkgrupp angavs under tiden Rwanda var koloniserat av Belgien. Detta ledde till en uppdelning mellan folkgrupperna, då det var fördelaktigt att vara tutsi. Innan koloniseringen av Rwanda var dock folkgrupperna relativt sammanhållna och detta går att konstatera genom att exempelvis äktenskap mellan folkgrupperna var vanligt. Definitionen på de två folkgrupperna är historiskt sett inte en etnisk definition, utan snarare en socio-ekonomisk status som kunde möjliggöra en social fördel. Exempelvis har folkgrupperna samma religiösa bakgrund, samma språk och samma kultur. Vid koloniseringen kom denna definition dock att ändras till att

handla om utseende. För att Belgien skulle kunna skapa identitetskort där folkgrupp angavs krävdes en identifiering av vilka människor som tillhörde vilken grupp. Denna identifikation baserades endast på ens yttre drag. Uppdelningen mellan grupperna sågs ofta som osaklig och den orättvisa behandlingen som uppdelningen ledde till är en anledning till att hatet mellan folkgrupperna grodde (Mukimbiri 2005, s. 825-826).

4.2 Applicering av teorin

Som tidigare nämnt har Rwanda ett kvoteringsystem där kvinnor skall inneha 30 procent av alla platser i beslutsfattande organ (RLRC 2015). Kvinnor i Rwanda har därmed fått formella och institutionella positioner genom valda ämbeten och politiska utnämningar. Detta innebär att kvinnliga parlamentsledamöter har en officiell auktoritet att tala och fatta beslut på vägnar av den befolkning de representerar. Rwandas höga kvinnliga representation i parlamentet kan därför ses som en framgång inom Hanna Pitkins dimension av formell representation. Genom att tillhandahålla kvinnliga parlamentsledamöter med formella befogenheter och erkännande, har Rwanda skapat en struktur som ger kvinnor möjlighet att påverka politiken och beslutsfattandet på ett officiellt och legitimt sätt. Genom att tillhandahålla dessa formella befogenheter och möjligheter till kvinnor har Rwanda skapat en ram där kvinnliga företrädare kan delta i politiken och påverka beslutsfattandet. Det är viktigt att notera att den formella representationen i sig inte garanterar att kvinnorna i parlamentet effektivt representerar de specifika intressen och behov som kvinnorna i Rwanda har. Andra dimensioner av representation, såsom deskriptiv och substantiell representation, måste också beaktas för att bedöma i vilken utsträckning företrädarna verkligen representerar och agerar för de kvinnliga väljarnas intressen och behov.

Den beskrivande representationen menar å andra sidan att representanterna ska representera hela samhället, oavsett kön, vilket innebär att det krävs kvinnliga representanter. I och med att Rwanda fått högre kvinnlig representation, går det argumentera enligt den beskrivande representationen att representationen har blivit mer rättvis och påverkats positivt i Rwanda. Enligt den beskrivande representationen ska representanterna spegla samhället, vilket kan förklara varför Rwanda har så hög kvinnlig representation eftersom det efter folkmordet fanns mycket fler kvinnor än män i landet och därmed krävdes det regleringar för att representanterna skulle kunna spegla samhället. Detta har möjligtvis sedan blivit kvar trots att

befolkningen återhämtat sig gällande könsfördelningen. Vidare, har Rwandas regering aktivt främjat jämställdhet och erkänt vikten av kvinnors deltagande i politiken, vilket kan konstateras av lagarna som nämnts tidigare. Kvoteringsystemet har varit en effektiv mekanism för att säkerställa kvinnors representation eftersom detta kan ha skapat incitament för politiska partier att nominera och stödja kvinnliga kandidater.

Den symboliska representationen får befolkningen att acceptera symbolen, de styrande. Det viktiga blir bland annat att få befolkningen att tro på symbolen och acceptera deras politiska ledare som deras representanter. Detta kan bland annat förklara varför RPF har många platser i parlamentet och på så sätt representerar befolkningen. Tidigare i analysen var det möjligt att förstå att tutsierna var en utsatt grupp under folkmordet och därmed kan det vara lättare för medborgarna i Rwanda att tro och acceptera dem som ledare. Fortsättningsvis kan Rwandas betydande andel kvinnor i parlamentet signalera ett budskap om jämställdhet och inkludering. Den symboliska representationen blir tydlig genom att kvinnor i politiska ledarpositioner kan fungera som förebilder för andra kvinnor och flickor i Rwanda och över hela världen. Deras närvaro skickar en stark signal om att kvinnor kan och bör delta aktivt i politiken och ha en röst i beslutsfattandet. Representanterna i politiken skickar även en tydlig signal utåt genom att inkludera kvinnor i politiken och de använder på så sätt aktivt den symboliska representationen. Rwanda har exempelvis visat upp sitt åtagande för att främja jämställdhet och kvinnors rättigheter genom att betona betydelsen av kvinnlig representation, genom kvoteringsystemet. Detta har också bidragit till att förändra stereotyper och normer kring kvinnor och politik i Rwanda och utmana traditionella könsroller.

Inom substantiell representation ska representanten agera för medborgarnas intressen för att kunna vara en representant. Genom att ha en hög andel kvinnliga parlamentsledamöter har Rwanda skapat en plattform för att adressera och främja frågor som är relevanta för kvinnor och därmed har de främjat en substantiell representation. Detta motsäger dock den beskrivande representationen i viss omfattning då den fokuserar på att representationen ska spegla samhället, medan substantiella menar att så länge representanten framför befolkningens intressen så har det ingen betydelse för representantens ålder, kön eller etnicitet. Det är därför viktigt att notera att kvinnlig representation ensamt inte garanterar att alla kvinnors perspektiv och erfarenheter kommer att bli representerade. Det finns många

dimensioner av kön, inklusive klass, etnicitet, religion och sexuell läggning, som kan påverka kvinnors upplevelser och intressen på olika sätt. För att uppnå en mer omfattande och substantiell representation är det därför viktigt att se till att kvinnor från olika bakgrunder och samhällsgrupper är representerade och kan påverka politiken på lika villkor så att samtliga delar av befolkningens intressen kan representeras.

Den beskrivande och substantiella representationen krockar en aning, vilket är anledningen till att det är av vikt att tänka på att dessa fyra dimensioner bör integreras med varandra för att tillsammans visa på representation. Detta innebär att för att representera krävs det att de handlar inom sin auktoritet, samt att befolkningen kan utkräva ansvar, att representanterna speglar samhället, att befolkningen tror på och accepterar de som representerar och till sist att de utför allmänhetens intressen. Detta är förenklat av det ovanstående om Pitkins fyra dimensioner. Genom att applicera dessa faktorer på Rwanda är det möjligt att förstå deras representation. För det första leder Rwandas lagstiftning till att fler kvinnor deltar i politiken och får ta del av auktoriteten och därmed påverka politiken. Detta har i sin tur lett till att fler kvinnor deltar i politiken och representanterna speglar samhället bättre, vilket stärker den beskrivande representationen. För det andra stärks den symboliska representationen i Rwanda med den höga andelen kvinnor i deras parlament som symboliserar en jämställd demokratisk process. Till sist påverkas även den substantiella representationen positivt av den höga kvinnliga representationen i parlamentet eftersom det ökar chansen att kvinnors intressen och behov blir beaktade i politiska beslut. Därmed krävs alla fyra dimensioner av representation för att representationen ska bli fullständig och korrekt.

Med hjälp av de lagar som Rwanda tagit fram angående kvinnlig representation, har de tagit steg i rätt riktning mot en mer jämställd politisk representation. Den beskrivande representationen anser att kvinnor ska representera kvinnor för att den substantiella representationen blir rätt. Vilket kan underlätta så att *vem* och *vad* uppfylls, alltså att representanter avspeglar samhället och att de agerar för medborgarnas intressen.

Det som tidigare forskning kommit fram till i västerländska länder när det kommer till kvinnors befinnande i politiken är bland annat att en del frågor endast tas upp av kvinnliga representanter, exempelvis som jämställdhet och barnomsorg. Dessutom prioriterar kvinnor

annat än vad män gör inom en del ämnen, som beror på att kvinnor och män behandlas och befinner sig under olika normer och villkor. En del studier visar på att det krävs en kritisk massa kvinnliga representanter för att kunna ha en inverkan på politikens utfall och innehåll. En del forskare argumenterar för att andelen kvinnliga representanter måste vara mellan 10 och 35 procent, beroende på vilken forskare man frågar. Dock kan det kritiska för att få igenom lagförslag endast kräva några få feministiska politiker som aktivt framför ett lagförslag än en specifik andel kvinnliga representanter. Det som är möjligt att ta med sig av detta är att andelen kvinnliga representanter inte endast är det man bör fokusera på (Wide 2006, s.13). Utifrån denna information om att kvinnor fokuserar mer på jämställdhet och frågor som rör detta kan man se att det krävs kvinnor i politiken för att den substantiella representationen ska finnas, för att samtliga delar av befolkningens intressen ska komma upp på agendan. Vilket kan tyda på att Rwandas höga andel kvinnor i sitt parlament har lett till politisk jämställdhet som i sin tur påverkat jämställdheten positivt.

5 Slutsatser och diskussion

Med hjälp av vår processpåring har vi kunnat detektera ett långt händelseförlopp ända tillbaka till kolonialtiden med händelser som har en påverkan på Rwanda idag. Deras historia har länge präglats av hat och förakt mellan folkgrupperna tutsi och hutu, mycket till följd av att Belgien införde identitetskort där innehavarens folkgrupp angavs och att tutsierna favoriserades under perioden. Detta efterföljdes av ett folkmord som var en utlösande faktor till att en ny konstitution och att nya lagar stiftades som verkade för att främja kvinnor i det politiska och förhindra ytterligare diskriminering mellan människogrunder. Genom vår processpåring har vi kommit fram till att folkmordet i Rwanda är ett formativt moment i deras historia då detta är en väsentlig händelse för att landet skulle komma att stifta dessa lagar. Spårbundenheten i detta långa händelseförlopp skulle kunna vara lagen som stiftades 2003, när de införde att 30 procent av platserna i beslutsfattande organ ska nyttjas av kvinnor. Detta eftersom det går att argumentera för att det blir tydligt vad utfallet blir efter det, att fler kvinnor kommer väljas in i beslutsfattande organ. Emellertid hade antal kvinnor kunnat stanna vid 30 procent, men detta är inte vad händelseförloppet visar och därför är det troligt att lagen är en utlösande faktor till den markanta ökningen av kvinnor i landets parlament.

Genom att applicera Hanna Pitkins teori om representation på Rwanda har vi fått en ökad förståelse för varför Rwanda har hög andel kvinnor i sitt parlament. Enligt den beskrivande representationen kan man exempelvis se att Rwanda har den höga representationen av den anledningen att de ska återspegla befolkningen. Sedan kan det ha fortsatt öka på grund av främjandet av jämställdhet av regeringen, genom de nya lagarna som stiftades samt på grund av kvoteringsystemet som infördes. Med hjälp av att integrera Pitkins fyra dimensioner om representation, som den formella, beskrivande, symboliska och substantiella, är det möjligt att få en djupare förståelse för värdet av kvinnlig representation. Exempelvis genom att en ökning av kvinnor i parlamentet har lett till att de fått en formell auktoritet att representera, att samhället kan reflekteras i parlamentet, det möjliggör att större del av befolkningens intressen kommer upp på agendan och de tillkommande lagarna har bidragit till att kvinnorna accepteras som representanter. Därför kan Rwandas höga kvinnliga representation i parlamentet ses som en framgång inom Hanna Pitkins dimensioner av representation. Det

innebär följaktligen att kvinnor har en stark närvaro och makt att påverka den politiska sfären, vilket i sin tur kan bidra till en mer inkluderande och jämställd demokrati.

Vi har sett en positiv förändring mellan 1990 och 2021 angående jämställdheten i landet genom GII, samtidigt som antalet kvinnor i politiken har ökat. Dock har vi inte hittat ett kausalt samband mellan Rwandas höga kvinnliga representation och denna utveckling. Det vi har detekterat är att de har politisk jämställdhet i parlamentet, vilket är en faktor i GII-måttet, som möjligtvis kunnat haft en inverkan. Vidare forskning är därför av betydelse för att kunna hitta en kausal mekanism som kan bekräfta sambandet att kvinnlig representation påverkar jämställdhet.

Vidare har denna undersökning gjorts under en begränsad tid, vilket kan ha haft en inverkan på våra slutsatser. Bland annat att vi inte kunnat säkerställa ett kausalt samband mellan den kvinnliga representationen och jämställdheten i landet. Med tanke på studiens förutsättningar kring tid och resurser har vår undersökning begränsat oss till de mest centrala händelserna i Rwandas historia. Hade tiden varit gynnsammare hade vi troligtvis kunnat hitta fler intressanta händelser som kan ha haft en påverkan på studien. Likaså hade en större studie kunnat utföras där vi hade haft möjlighet att ta fler källor i beaktning och på så sätt kunnat utöka vår processpåring.

Slutligen hade vidare forskning kunnat handla om att hitta ett kausalt samband mellan jämställdhet och representation av kvinnor i politiken. Dessutom hade det varit intressant och hjälpsamt att genomföra en komparativ studie mellan Rwanda och ett annat land för att på så sätt möjligtvis hitta ett kausalt samband eller få utökad förståelse för Rwandas kvinnliga representation och jämställdhet. Ytterligare hade det varit spännande att undersöka andra länder som genomgått krig, folkmord eller liknande och hur detta haft en inverkan på deras lagstiftning, kvinnliga representation och jämställdhet. Möjligtvis en komparativ undersökning mellan Rwanda som lyckats införa politisk jämställdhet med ett annat land som genomgått liknande konflikter men inte uppnått samma utfall som Rwanda för att undersöka avvikande variabler och vad det beror på.

6 Referenslista

Debusscher, Petra – Ansoms, An 2013. "Gender Equality Policies in Rwanda: Public Relations or Real Transformations?", *Development and change*, vol 44, nr 5, s. 1111-1134.

Devlin, Claire – Elgie, Robert. 2008. "The Effect of Increased Women's Representation in Parliament: The Case of Rwanda" *Parliamentary Affairs*. Vol 61, nr 2, s. 237–254.

Esaiasson, Peter – Giljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Towns, Ann – Wängnerud, Lena, 2017. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.

Hintjens, Helen 2008. "Post-genocide identity politics in Rwanda", *Ethnicities*, vol 8, nr 1, s. 5-41.

Jean, Moise 2007. "The Rwandan Genocide: The True Motivations for Mass Killings". Department of history, Emory college, vol 1.

Mukimbiri, Jean 2005. "The seven stages of the Rwandan genocide", *Journal of international criminal justice*, vol 3, nr 4, s. 823-836.

NE - Nationalencyklopedin, 2021. *Rwanda*. [Elektronisk]

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/rwanda> Hämtdatum: 2023-05-10.

Pitkin, Hanna. 1967. *The concept of representation*. California: University of California Press.

Regeringskansliet, 2019. *Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Rwanda*. [Elektronisk]

<https://www.regeringen.se/rapporter/2019/12/manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstaten-s-principer-i-rwanda/> Hämtdatum: 2023-05-16.

RLRC - Rwanda law reform commission, 2015. *Laws of Rwanda*. [Elektronisk]

<https://www.rlrc.gov.rw/mandate/laws-of-rwanda> Hämtdatum: 2023-05-10.

Smeulers, Alette & Hoex, Lotte 2010. "Studying the microdynamics of the Rwandan genocide", *The british journal of criminology*, vol 50, nr 3, s. 435-454.

UNDP - United Nations Development Programme, 2021. *Gender Inequality Index (GII)*. [Elektronisk]

<https://hdr.undp.org/data-center/thematic-composite-indices/gender-inequality-index#/indicies/GII>. Hämtdatum: 2023-05-08.

UN news, 2023. *For first time, women represented in all parliaments of the world*.

[Elektronisk] <https://news.un.org/en/story/2023/03/1134117> Hämtdatum: 2023-05-16.

UN women, 2018. *Revisiting Rwanda five years after record-breaking parliamentary elections*. [Elektronisk]

<https://www.unwomen.org/en/news/stories/2018/8/feature-rwanda-women-in-parliament>
Hämtdatum: 2023-05-18.

UN women, 2023. *Facts and figures: Women's leadership and political participation*.

[Elektronisk]

<https://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures> Hämtdatum: 2023-05-16.

UNICEF, 2019. *Gender equality*. [Elektronisk] <https://www.unicef.org/lac/en/gender-equality>
Hämtdatum: 2023-05-08.

Wide, Jessika 2006. *Kvinnors politiska representation i ett jämförande perspektiv – nationell och lokal nivå*. Umeå: Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet.